

Guttormsgaards arkiv bør få et hjem i det gamle Nasjonalgalleriet.

En ny historie

Ellef Prestsæter

MED ANDRE ORD

Da kunstneren Guttorm Guttormsgaard gikk bort i fjor høst, hadde han året i forveien gitt bort livsverket sitt, samlingen kjent som Guttormsgaards arkiv. Formelt var mottakeren en nyopprettet stiftelse, men intensjonen var at den private – for ikke å si høyst personlige – samlingen skulle bli felleseie, et arkiv for allmenningen.

Styret i Stiftelsen Guttormsgaards arkiv er overbevist om at den beste måten å forvalte denne gaven på, er å gi Guttormsgaards arkiv opphold i det gamle Nasjonalgalleriet, og vi har fremmet dette forslaget til Sparebankstiftelsen DNB, som leder det pågående forprosjektet om etterbruk av Nasjonalgalleriet.

Gjennom dets kritiske og oppfinnsomme utforskning av hva vi som samfunn oppfatter som verdifullt og finner grunn til å bevare for framtiden, vil Guttormsgaards arkiv etter alle solemerker bli stående som et av de siste femti årenes viktigste norske kunstprosjekter. Gjennom utallige utstillinger og utgivelser stilte Guttormsgaard en grenseløs nysgjerrighet opp mot begrensningene i tingenes orden. Å installere Guttormsgaards arkiv på Nasjonalgalleriet vil være den perfekte måten å sikre en levende formidling av dette prosjektet på.

Til gjengjeld vil Guttormsgaards arkiv bringe med seg ressurser som vil gjøre det mulig å tematisere Nasjonalgalleriets egen historie på svært interessant vis.

Med sitt fokus på verdenskunst og hverdagskunst, urfolks- og minoritetskulturer, samt det trykte ord og bildes verdenshistorie, utgjør arkivet et korrektiv til ideene om samling, nasjonsbygging og kunnskapsorganisering som Nasjonalgalleriet var fundert i.

Kunsthistoriker Marit Paasche har observert at Guttormsgaards arkiv problematiserer «kunstinstitusjonenes skråsikre definisjoner av hva som har kunstkarakter og hva som ikke har det, og de svært tradisjonelle måtene kunst presenteres på», mens kritiker Tommy Olsson (med henvisning til arkivets tilholdssted i et nedlagt meieri på Blaker) entusiastisk har fabulert om at «meieriet for samtidskunst» er blitt «lagt under Nasjonalmeieriet».

DET ANDRE NASJONALGALLERIET: Guttorm Guttormsgaard (1938–2019) bygde i løpet av sitt liv opp en helt enestående samling av kunstverk, bøker og bruksgjenstander – som vil få et perfekt hjem i Nasjonalgalleriet, skriver Ellef Prestsæter. **FOTO: TOM HENNING BRATLIE**

FAKTA

Guttormsgaards arkiv:

- I går lanserte Sparebankstiftelsen sin rapport om Nasjonalgalleriets framtid, skrevet på bestilling fra Kulturdepartementet.
- I denne teksten foreslår Ellef Prestsæter at Guttormsgaards arkiv bør fylle deler av bygningen.
- Dette er en samling av omkring 30.000 kunstverk, bøker og bruksgjenstander som Guttorm Guttormsgaard (1938–2019) samlet gjennom et helt liv. Arkivet befinner seg i dag på Blaker i Sørum.

Formuleringene viser til et prosjekt som aktivt forholder seg til de samme problemstillingene som de store offentlige kunstinstitusjonene, men som gjør det på egne premisser.

Arkivprosjektet har hele tida vært drevet av et ønske om å utvikle formidlingsformer som utfordrer de etablerte institusjonenes kategorier, hierarkier og pedagogiske modeller.

Med base i Nasjonalgalleriet vil Guttormsgaards arkiv kunne presentere skiftende utstillinger til et bredt publikum.

Enkelte navn, som Lars Hertervig og Hannah Ryggen, vil være velkjente for Nasjonalgalleriets besøkende, men i Guttormsgaards arkiv inngår disse i en sammenheng med en samisk kunstner som Nils Nilsson Skum, den inuittske mesteren Aron fra Kangeq, anonyme tatere og sovjetiske krigsfanger, samt

håndverkere og formgivere fra all verdens kulturer.

Når Guttormsgaard ønsket seg «en rausere og romsligere kunsthistorie», handlet det både om hva den skulle inkludere og hvordan den best kunne formidles, til folk med allslags bakgrunner.

Standardene er høye, men henvendelsen er det motsatte av elitistisk. Guttormsgaards arkiv er et sted der besøkende fra hele verden kan oppdage gjenstander fra sin egen kulturkrets i skjønn forening med Edvard Munch og J.C. Dahl. Faktisk settes forestillingen om hva det vil si å ha en «egen» kultur på spill her. Afrikanske trefigurer presenteres side om side med skandinaviske bondeantikviteter i en pågående forhandling om hva vår kollektive hukommelse skal romme og hva slags fellesskap vi ønsker oss.

Boksamlingen i Guttormsgaards arkiv savner sidestykke. Foruten norsk trykkehistorie inneholder

«Henvendelsen er det motsatte av elitistisk»

den håndskrevne bibler og koraner, japanske tresnitt, europeiske inkunabler og klassisk typografi, grønlandske aviser, sjeldne avantgarde-tidsskrifter og kanoniserte kunstnerbøker.

På Nasjonalgalleriet vil boksamlingen gjøres tilgjengelig for publikum og fagmiljøer, og det vil ligge til rette for å realisere Guttormsgaards kongstanke om

et verkstedbibliotek (en idé lansert på midten av 1990-tallet i dialog med daværende nasjonalbibliotekar Bendik Rugaas). Det spesielle med Verkstedbiblioteket er at bøkene ikke først og fremst er samlet med henblikk på hva de handler om, men på hvordan de er laget.

I samspill med ulike institusjoner, samt aktører på det utøvende feltet, kan Verkstedbiblioteket bli et nasjonalt senter for bokkunst og trykkekultur. Det finnes i dag ingen institusjon i Norge som dekker dette feltet.

Det viktigste i Guttormsgaards arkiv er ikke de uvurderlige enkeltgjenstandene, men sammenhengene som oppstår dem imellom, og det rare er at disse sammenhengene ikke er gitt på forhånd. Det vi ønsker å tilby publikum, er med andre ord ikke et ferdig produkt – en definert samling – men ressurser til å skape nye fortellinger på tvers av faglige, kulturelle og sosiale skillelinjer.

Nettopp derfor tror vi at Guttormsgaards arkiv vil være en spesielt attraktiv samboer for andre aktører som søker å sette det gamle Nasjonalgalleriet i bevegelse.

Tiden er moden for nye kunsthistorier. Guttormsgaard arkiv i Nasjonalgalleriet vil bli en nasjonal kulturbærer – en bærer av mangfoldskultur – og en internasjonal kunstdestinasjon.

Ellef Prestsæter, kunsthistoriker og styreleder i Stiftelsen Guttormsgaard arkiv
ellef.prestsater@ifikk.uio.no